

POLSKI ZWIĄZEK FILATELISTÓW
OKRĘG BYDGOSKI

*Klub
Zainteresowań*

Kolejnictwo

ILUSTROWANY BIULETYN TEMATYCZNY

Pismo filatelistów tematyków komunikacji szynowej

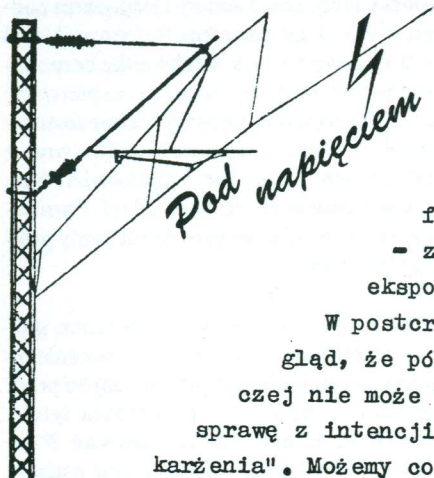
---

2 ♦ 2000 CZERWIEC **48**

ROK XIII

WYDAWNICTWO WYRÓŻNIONE MEDALEM PZF
„ZA ZASŁUGI DLA ROZWOJU PUBLIKACJI FILATELISTYCZNYCH”

Kto i dlaczego ?

Duże poruszenie wśród Kolegów wywołał zamieszczony w poprzednim numerze felieton pod znamienym tytułem "Kto zamordował filatelistykę?", pióra Jerzego Parfiniewicza - znanego warszawskiego filatelisty i wystawcy eksponatu poświęconego historii kinematografii.

W postscriptum wspomnianej publikacji wyraziłem pogląd, że póki co, o "zamordowaniu" filatelistyki raczej nie może być mowy, chociaż doskonale zdają sobie sprawę z intencji takiego, a nie innego sformułowania "oskarżenia". Możemy co najwyżej dyskutować o pewnym obniżeniu się prestiżu zbieractwa tematycznego na skutek totalnego zalewu rynku filatelistycznego pseudowalorami o - powiedzmy, wątpliwej reputacji. Problem ten zresztą był już wcześniej podnoszony na łamach naszego biuletynu (IBT 40).

Tu i ówdzie lansuje się tezę, że filatelistykę tematyczną "mordują - psują" sami... filateliści. Argumentem podtrzymującym taki punkt widzenia ma być stwierdzenie, że skoro "towar" znajduje klientów, to wszystko jest w najlepszym porządku, w myśl prawa o równoważeniu się popytu i podaży. Nikt przecież nie zmusza nikogo do nabywania tasiemcowych serii, bloków i arkusików z Beninu, Gwinei Równikowej, Grenadyn, Malediwów i Bóg jeden raczy wiedzieć jakich jeszcze zakątków świata, każąc płacić sobie za to nie-małe pieniądze. Zgoda, uznajmy, że tkwi w tym nieco racji.

Ja jednak chciałbym postawić trzy zasadnicze pytania pod wspólnym tytułem, jak wyżej.

- Pytanie pierwsze. Dlaczego milczą najwyższe władze filatelistyczne? Dlaczego nie powiedzą "stop" takim emisjom i takim emitentom poprzez wydawanie tzw. "czarnych list"? Zbierać można wszystko, ale wystawiać - już nie! W bardzo prosty sposób dokonałby się podział na to, co można pokazywać na filatelistycznych wystawach, a co cioci na imieninach.

- Pytanie drugie. Dlaczego tak szanująca się firma jak "Michel" zamieszca, opisuje i wycenia w/w wydawnictwa, nadając im przez to znamiona legalizmu i równoprawności z pozostałymi emisjami? A nawet gdyby, to czy nie można oznaczać takich pozycji jako "wydań niepożądanych" vel "winietek"?

- Pytanie trzecie. Dlaczego Światowy Związek Pocztowy (UPU) nie ingeruje w radosną politykę emisyjną swoich członków? Czy tak trudno określić nominał i nakład w stosunku do realnego obrotu pocztowego, jaki ma miejsce w danym kraju?

Są to pytania, które - niestety - pozostaną bez odpowiedzi. Jeżeli do tej pory, przez ponad 20 lat z górą, nikt z wyżej wywołanych do "tablicy" nie zauważył tego, co widzą wszyscy - to znaczy, że tak ma być. Jasne?

Krystian Żurawski

ZNACZEK BAWI – UCZY – KSZTAŁCI

Klub
Zainteresowań

Kolejnictwo

XXXVI

Spotkanie Ogólnopolskie

Piła, 08.04.2000

Fot. Dworzec kolejowy w Pile sprzed 1 wojny światowej.

Rejonowy Urząd Poczty PIŁA Nakład: 15.000 szt.

Druk: "Alfa-Sport", Piła

Miłą niespodziankę przygotował Kol. Antoni Krasiński, który pełnił honory Gospodarza podczas spotkania w Pile. Jego staraniem, Rejonowy Urząd Poczty wydał w nakładzie 15 tys. sztuk kartkę beznominałową upamiętniającą naszą obecność (po raz pierwszy) w tym mieście. Reprodukcję ilustracji zamieszczamy obok, a oryginał w 1 egz. otrzymują Koledzy wraz z niniejszym biuletynem. Część kart rozprosił Kol. Krasiński z datownikiem ambulansu nr 427 rel. Poznań - Piła tym cenniejszym, że od nowego rozkładu jazdy przestał już niestety kursować.

*

Do Piły przyjechało 19 osób. Tym razem spotkanie miało szczególne znaczenie, z uwagi na konieczność przeprowadzenia głosowań nad przedłożonymi przez prezesa wnioskami w sprawach; przyznania tytułu „Honorowy Prezes Klubu Zainteresowań PZF KOLEJNICTWO” dla Janusza Koputa oraz nadania tytułu „Zasłużony dla Klubu Zainteresowań PZF KOLEJNICTWO” dla: Wojciecha Bartoszewicza z Bydgoszczy, Krzysztofa Piotra Jankowskiego z Olsztyna, Ireneusza Kolacińskiego z Łodzi, Jacka Plewni ze Szczecina, Leszka Wincenciaka z Chodzieży, Józefa Świtajskiego z Jeżewa k. Laskowic Pomorskich oraz dla Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Komunikacji - Oddział w Bydgoszczy. Wszystkie osoby uprawnione do głosowania, jednomyślnie poparły wyżej przedstawione kandydatury. Składając pierwsze

gratulacje Wyróżnionym informujemy, że uroczyste wręczenie Aktów - Dyplomów nastąpi na jesiennym spotkaniu w Bydgoszczy, o którym piszemy w dalszej części. Trzeci wniosek wymagający głosowania dotyczył zmiany oficjalnej nazwy klubu wraz z przyjęciem Honorowego Patronatu w osobie inż. E.A. Malinowskiego, o czym pisaliśmy już w poprzednim numerze. Wniosek został przyjęty przez aklamację. Tak więc oficjalna, pełna nazwa naszego klubu brzmi: **Ogólnopolski Klub Zainteresowań PZF „Kolejnictwo” im. Ernesta Adama Malinowskiego**. Uroczyste przyjęcie przez klub nowej nazwy również zaplanowano na jesień w Bydgoszczy. Po raz pierwszy nowa nazwa pojawi się na okładce jubileuszowego biuletynu nr 50 w grudniu br.

*

Uroczyste spotkanie z okazji 15-lecia działalności klubu zaplanowano na listopad w Bydgoszczy. Dokładnej daty jeszcze nie podajemy, gdyż może się zmienić. Poczekajmy więc do wrześniowego biuletynu, w którym zamieścimy więcej szczegółowych informacji na ten temat. Jest już wykonany projekt datownika okolicznościowego i karty beznominałowej. Co jest na obu walorach, jeszcze nie zdradzimy, mamy jednak pewność, że napewno nie rozczarują tych, którzy zbierają tabor polskich kolei. Informujemy także, że trwają prace nad pierwszym ilustrowanym (!) katalogiem zawierającym wszystkie polskie znaczki związane bezpośrednio i pośrednio z komunikacją szynową. Katalog będzie wydawnictwem upamiętniającym 15-lecie klubu, więcej napiszemy o nim w następnym numerze, natomiast o pewnym problemie z nim związanym, czytaj na s.5 u dołu. Na tej samej stronie zamieszczamy również artykuł o niezwykle atrakcyjnej ofercie zamawiania znaczków o tematyce kolejowej (i nie tylko). Na spotkaniu rozdano też pierwsze egzemplarze mocno już spóźnionego „Wykazu...” za lata 1996/97, który zostaje dołączony do przesyłki z niniejszym biuletynem.

KOMUNIKATY (nie dobre)

☆ Począwszy od bieżącego roku, wszystkie wpłaty dokonywane na klubowe konto, są obciążone **prowiją bankową** w wysokości **2,90 zł**, niezależnie od wielkości kwoty. Oznacza to, że wpłacając np. 10 zł, na konto klubu wpłynie jedynie 7,10 zł. Niestety, wszystkie banki pobierają prowizję i nic na to nie można poradzić. Prosimy więc o uwzględnienie tego faktu przy dokonywaniu następnych wpłat.

☆ Poprzedni **biuletyn nr 47, nie został - wyjątkowo, zasponsorowany** przez SITK w Bydgoszczy (pomimo stosownej informacji w „stopce”), z uwagi na awarię kserografu. Ponieważ nie było już czasu, aby poszukać alternatywnego rozwiązania, biuletyn został wykonany w zwykłym punkcie usługowym, wg obowiązującego cennika. Zamiast więc 50 groszy, koszt IBT 47 wyniósł 1,70 zł i taka kwota została potrącona z klubowego konta. Kserograf będący w gestii SITK jest de facto własnością PKP. Ponieważ „kolej” nie ma teraz pieniędzy na nic, niewykluczone, że urządzenie nie zostanie szybko naprawione i w ten sposób pod dużym znakiem zapytania stoi wykonanie następnych biuletynów. Niestety, nie jest łatwo znaleźć innego sponsora, biorąc pod uwagę, że jeden biuletyn to ponad 1100 sztuk kopii. Kto z Kolegów ma jakiś dobry pomysł na druk biuletynu, prosimy o radę, bowiem nie stać nas jako klubu na całkowite pokrycie kosztów druku, wynoszącego rocznie 960 zł.

☆ W IBT 47 na s.7 w cyklu „Tramwajem przez filatelistykę” zamieściliśmy „Kolejowe polonicum - 24”. W rzeczywistości był to **odcinek 25**. Prosimy o poprawienie numeracji, aby uniknąć w przyszłości nieporozumień.

DATOWNIKI OKOLICZNOŚCIOWE

- 2000.05.18 - Libiąż 1 (32-590), "80. rocznica urodzin Papieża Jana Pawła II/Poczta Szybowa" (patrz, okładka), stosowano także specjalną winiętkę i erkę.
- 2000.06. - Ełk 1 (19-300), "Witamy słońcem", parowóz wąskotorowy, bliższych informacji brak.
- 2000.06.14 - Tarnów 1 (33-100), WF "60. rocznica pierwszego transportu więźniów do obozu zagłady w Oświęcimiu" (chodzi rzecz jasna, o transport kolejowy).
- 2000.06.17 - Lipce Reymontowskie (96-127), "Rok Reymontowski" (Reymont, noblista literacki - 1924, pracował jako kolejarz na Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej).

➔ Wszystkie w/w datowniki pozyskujemy we własnym zakresie.

ROK
REYMONTOWSKI
1925 - 2000

75 ROCZNICA ŚMIERCI
LAUREATA NAGRODY NOBLA
W. S. REYMONTA

**BĘDA
NAKŁADKI**

Klub "Frankotyp" przygotowuje dwie okolicznościowe nakładki (obok). Zamówienia można składać u Arka-

dusza Rejtera; 94-004 Łódź,

. Odbitki na zwykłych kopertach w cenie 1 zł za szt.

WYSTAWIENICTWO 1999

(dot. wyłącznie członków klubu i ekspozatów kolejowych)

- * 1999.08.14 - 22, WAŁBRZYCH- KSIĄŻ, XVIII Ogólnopolska WF
  - Wojciech Bartoszewicz, „Poczty dworcowe i ambulansowe do 1920 roku”, M. Pozłacany
  - Paweł Gutowski, „Poczty kolejowe w niektórych krajach Europy”, M. Srebrny
- * 1999.09.04 - 06, BYTOM, Okręgowa WF
  - Franciszek Sołga, „Parowozy XIX wieku”, Klasa Honorowa
- * 1999.09.09 - 15, CHORZÓW, Krajowa WF „Ostatni taki dzień”
  - Wojciech Bartoszewicz, „Poczty dworcowe i ambulansowe do 1920 roku”, M. Duży Pozłacany
  - Franciszek Sołga, „Lokomotywy”, M. Pozłacany
- * 1999.09.21- 26, LUBAWKA, Krajowa WF „Eco-Lubawka '99”
  - Wojciech Bartoszewicz, „Poczty dworcowe i ambulansowe do 1920 roku”, M. Pozłacany
- * 1999.10.11 - 17, ZABRZE, Okręgowa WF „Zabrze 2001”
  - Franciszek Sołga, „Parowozy XIX wieku”, M. Duży Pozłacany
- * 1999.10.20 - 24, LEGNICA, Krajowa WF
  - Kazimierz Zwoliński, „Drogi kolejowe”, M. Pozłacany
- * 1999.11.08 - 13, TRZEBINIA, Okręgowa WF
  - Franciszek Sołga, „Lokomotywy”, M. Duży Pozłacany
- * 1999.11.19 - 28, KALISZ, Krajowa WF
  - Franciszek Sołga, „Parowozy XIX wieku”, M. Pozłacany
  - Kazimierz Zwoliński, „Świat kolei szynowej”, M. Pozłacany

GRATULUJEMY!

OGŁOSZENIA

★ Robert Tomański, 47-440 Nędza, _____, sprzeda stemple pocztowe o tematyce kolejowej z Austrii i Niemiec oraz innych państw z lat 1980 - 2000 w cenie 2 zł za całość zwykłą z obiegu, 2,50 zł na ozdobnej kopercie i 5 zł za walor polecony.

★ Franciszek Sołga, 42-680 Tarnowskie Góry, _____, posiada do sprzedaży dużo taniego materiału filatelistycznego o tematyce kolejowej z Austrii i Niemiec.

★ Jerzy Zieliński, 31-463 Kraków, _____, nawiąże kontakt ze zbieraczami starych widokówek. Poszukuje pocztówek i kart poświęconych ich twórcom, a zwłaszcza Von Stephanowi.

★ Po zmarłym filateliście pozostał do sprzedaży duży zbiór kolejowy (22 albumy). Kontakt; Waldemar Winiarski, 00-516 Warszawa,

To jest to !

Na początku bieżącego roku, na adres klubu nadszedł list od p. Andrzeja Bielawskiego z Trzcianki, który zajmuje się sprowadzaniem i sprzedażą wysyłkową tematycznych znaczków nie tylko aktualnie wydawanych, ale także pozycji starszych. Można nawet przesłać własną mankolistę, której realizacją zajmie się p. Bielawski. Oferta jest rezultatem ogłoszenia, które swego czasu zamieścił klub na łamach "Filatelisty". Koledzy, którzy przyjechali do Piły, mogli dowiedzieć się szczegółów bezpośrednio od A. Bielawskiego, bowiem został zaproszony na nasze spotkanie.

Tryb zamawiania znaczków przedstawia się następująco.

1. Na adres Andrzeja Bielawskiego przesyłamy (lub zamawiamy telefonicznie) pozycje, na które reflektujemy.

2. Podajemy w miarę możliwości jak najdokładniejsze dane, aby uniknąć pomyłki. Jeśli nie znamy numeru Michla (a nowości zazwyczaj ich jeszcze nie posiadają), przekazujemy informacje dot. daty emisji, jej nazwę, poszczególne nominały lub przesyłamy ilustrację znaczków, jeżeli takowymi dysponujemy.

3. Po złożeniu zamówienia czekamy na odpowiedź od p. Bielawskiego, który poda nam, za jaką cenę znaczki te może sprowadzić i jaki będzie ostateczny koszt przesyłki, doliczając 10% marży plus należność za list polecony. Jeżeli cena będzie odpowiadać, potwierdzamy gotowość nabycia materiału.

4. W przesyłce z zamówionymi znaczkami będzie dołączony blankiet przekazu na kwotę, którą wcześniej uzgodniliśmy. Należność regulujemy niezwłocznie po otrzymaniu przesyłki.

5. Czas trwania realizacji zamówienia może być różny; od 2-3 tygodni do 2-3 miesięcy w zależności od tego, z jakiego obszaru geograficznego pochodzi materiał i jakie ewentualnie trudności będą z tym związane.

6. Podajemy pełny adres; **Andrzej Bielawski**, ...

Na koniec istotna uwaga. Od bieżącego biuletynu wszystkie nowości przez nas zamieszczane, będą posiadały obok "gwiazdki" numer kolejny w nawiasie. Biuletyn będzie także otrzymywał p. Bielawski. Składając zamówienie można podać następujący "kod", np. IBT 48, poz. 20, Japonia. Wystarczy.

Wszelkie zamówienia nietypowe lub takie, które noszą charakter bardziej indywidualny należy uzgadniać bezpośrednio z p. Andrzejem Bielawskim.

Ważne i pilne!

Kto może udzielić informacji ?

W przygotowywanym właśnie katalogu polskich znaczków o tematyce kolejowej, pojawił się **problem promów morskich**. Jest 5 znaczków ukazujących promy; 2329 „Gryf”, 2881 „Wilanów”, 2882 „Wawel”, 2883 „Pomerania”, 2884 „Rogalin”. Pytanie brzmi; które z tych jednostek były przystosowane do transportu taboru kolejowego ? Szkoda, gdyby taki katalog tuż po wydaniu okazał się niekompletny. Jeśli ktokolwiek mógłby dopomóc, z góry dziękuję. (KŻ)

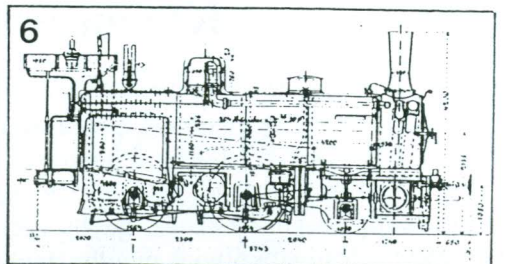
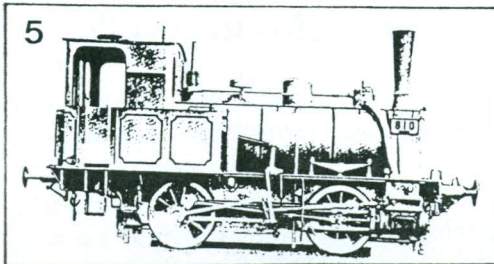
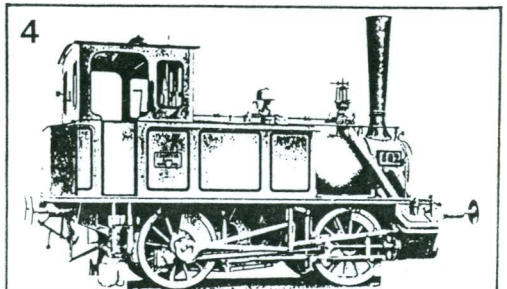
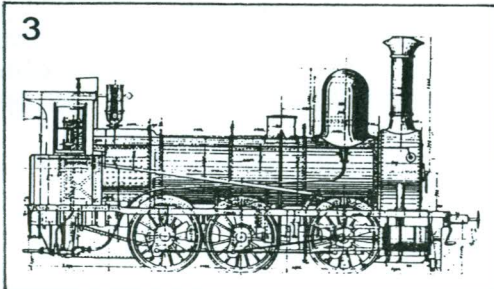
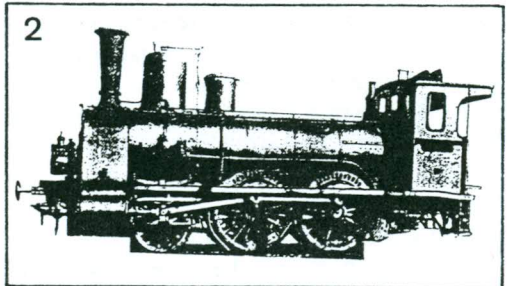
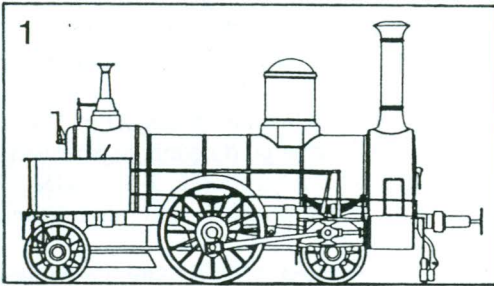
6

Parowozy z Elbląga

Stosunkowo rzadko w rodzimej literaturze kolejowej (i nie tylko), można przeczytać o fabryce lokomotyw założonej przez Ferdynanda Schichaua (1814-1896) w Elblągu. F. Schichau był taką postacią dla Elbląga, jaką Hipolit Cegielski dla Poznania. Oboje byli twórcami przemysłowych potęg tych miast. Firma Schichaua powstała już w 1849 roku, natomiast pierwszy parowóz opuścił bramy zakładu w 1860. Przedstawiamy poniżej lokomotywy budowane w Elblągu. Wszystkie ilustracje i opisy pochodzą z książki Siegfrieda Bufe „Eisenbahnen in West-und Ostpreußen”, 2.Auflage 1987.

Ferdinand Schichau

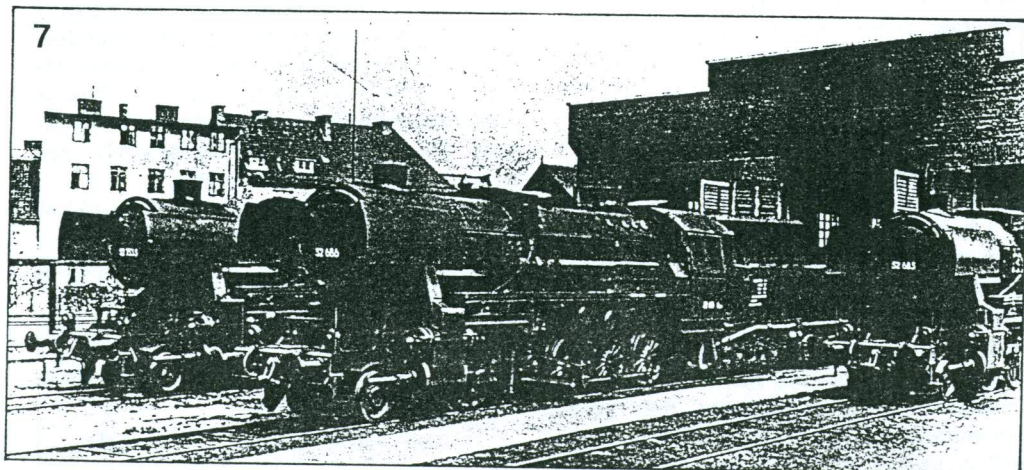

Opis ilustracji

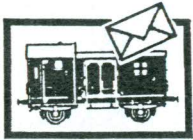
1. Pierwszy parowóz zbudowany przez F. Schichaua, „Fulda” (1860).
  2. Parowóz osobowy dla Kolei Malborsko-Mławskiej, 1B (1874/75).
  3. Parowóz towarowy dla Kolei Malborsko-Mławskiej, C (1878).
  4. Parowóz T1 dla Ostbahn, B (1880).
  5. Zmieniona wersja parowozu T1 (1882).
  6. Parowóz osobowy dla Kolei Malborsko - Mławskiej 1Bn2v (1896).
  7. Parowozy BR 52 (od prawej; 52 2335, 52 686, 52 685 przed fabryczną halą przygotowane do wysyłki). Data wykonania zdjęcia nieustalona.
- Obok; okładka firmowego katalogu parowozów.

Jakie znaczenie dla nas, filatelistów, ma niniejsza publikacja? Od 1945 roku Elbląg i tereny Prus Wschodnich zostały przyłączone do Polski. W pewnym więc sensie dorobek materialny i kultura techniczna tych ziem stały się częścią naszej tożsamości.

Spróbujmy odszukać na znakach pocztowych parowozy przedstawione obok. Chodzi rzecz jasna głównie (a może wyłącznie?) o walory niemieckie; znaczki, stemple, całostki, nadruki, etc. Byłyby to zarazem kolejowe polonika, zaś z drugiej strony cenny materiał wzbogacający zbiory regionalne związane z ziemią elbląską. Jeśli Koledzy znajdą coś ciekawego, co nawiązuje do artykułu, prosimy o kontakt. A może znane są jeszcze inne parowozy zbudowane w zakładach Ferdynanda Schichaua lub takie, które po 1918 roku użytkowały Polskie Koleje Państwowe? Zainteresowanych historią Kolei Malborsko - Mławskiej odsyłamy do numeru 3/2000 „Świata kolei”.

Tadeusz Nowy

[1]

Prowizoryczne stemple kolejowe

Przedruk z „Łódzkiego Biuletynu Filatelistycznego” nr 1 (47), R.XV

W filatelistyce, jak i w innych dziedzinach życia, obserwować można ożywione zainteresowanie jakimś kierunkiem, jakąś swoistą „modę”. Co dziwniejsze, mody takie dostrzegamy nie tylko w tak popularnych metodach zbieractwa jak tematy, ale i w trudniejszych, poważniejszych — w specjalizacji i pracach badawczych.

Hołdowanie modzie w zbieraniu tematycznym powoduje często rozczarowania i straty finansowe, związane z narastaniem lub zmniejszaniem się popytu, to też moda taka w wielu wypadkach ma skutki ujemne. Natomiast ożywione zainteresowanie jakimś kierunkiem specjalizacji przynosi efekty pozytywne dla ogółu zbieraczy w postaci wzmoczonych badań i opublikowanych opracowań.

W ostatnich latach takim wzmocnionym zainteresowaniem cieszą się stemple prowizoryczne z pierwszych lat po wojnie. Trudno przewidzieć, jak długo będzie trwało tak ożywione zainteresowanie nimi, ale trwałe efekty mamy już do odnotowania: szereg publikacji badawczych, artykułów polemicznych itd. Dziwne wydaje się jednak, że przy tak rozbudzonej działalności poszukiwawczej i badawczej i w tylu pozycjach już opublikowanych nie znajdujemy przykładów prowizorycznych stempli ambulansowych. Mam na myśli stemple używane rzeczywiście w ambulansach, a nie np. przedwojenne erki ambulansowe używane w stacjonarnych urzędach pocztowych (jak np. Chełm Lubelski).

Faktem jest, że stemple ambulansów pocztowych spotyka się na codziennej korespondencji rzadziej obecnie niż przed kilkudziesięciu laty. Z dochowanych przesyłek z czasów przed I wojną światową

i z lat dwudziestych można wiele takich stempli wybrać; może ta częstość ich występowania wynikała z dość rozpowszechnionego jeszcze przed 40—50 laty zwyczaju dostarczania listów do pociągu przez nadawcę, któremu zależało na szybkim przesłaniu wiadomości. Obecnie przesyłki z takimi stemplami występują raczej rzadko i tak też było w okresie stosowania przez pocztę stempli prowizorycznych.

Poszukując od kilkunastu lat różnych przesyłek do zbioru przedstawiającego użycie przez pocztę różnych środków transportu, zwracałem uwagę także na stemple ambulansów kolejowych. W tym okresie zdołałem zdobyć zaledwie kilka listów względnie kartek z takimi stemplami prowizorycznymi, a kilka dalszych znalazłem na luźnych znaczkach w masówce. Sądzę, że opis tych stempli pobudzi zbieraczy do poszukiwań lub do ogłoszenia danych o posiadanych egzemplarzach.

Najczęściej występuje metalowy stempel owalny, przerobiony z niemieckich stempli ambulansowych (poczta niemiecka stosowała stemple owalne we wszystkich placówkach ruchomych: ambulansach kolejowych, samochodowych, agencjach na statkach itp.). Ze stempli tego rodzaju mam w swym zbiorze:

1. Głuchów — Wolsztyn amb. 411—16.1.50
wymiar 40×28 mm,
2. Gubin — Zbąszynek amb. 402—23.11.48
wymiar 40×30 mm,
3. Legnica — Leszno — amb. 409—28.11.47
wymiar 40×30 mm,
4. Leszno — Legnica amb. 409—20.9.46
wymiar 40×30 mm.

cdn.

Tramwajem przez filatelistykę

WAGONY GENERACJI „N”

W zniszczonej wojną Polsce istniała potrzeba uruchomienia produkcji nowego taboru tramwajowego. Z takim postulatem wystąpił Zjazd Kierowników Przedsiębiorstw Komunikacyjnych. Pierwsza konferencja na ten temat odbyła się 17.10.1946 w Katowicach. Postanowiono wtedy, że konstrukcja nowego wagonu wzorowana będzie na niemieckich wozach typu KSW (Kriege-Strassenbahn-Wagen), które w czasie wojny trafiły do Gdańska, Krakowa i Poznania.

W latach 1946-47 specjalna komisja pod kierownictwem inż. B. Przybylskiego opracowała kompletną dokumentację normalnotorowego wozu tramwajowego typu N, doczepnego ND oraz wersji wąskotorowych: silnikowego 2N i doczepnego 2ND. Produkcję wagonów rozpocząć miał obecny Konstal Chorzów, silników do nich Fabryka Roch Zieliński w Żychlinie, natomiast nastawników, solenoidów i oporów dzisiejsze zakłady „Elta”. Przy projektowaniu starano się maksymalnie uprościć konstrukcję wagonu.

W 1948 r. fabrykę w Chorzowie opuszczają pierwsze wagony doczepne ND, a w 1949r. pierwsze wagony silnikowe N. W 1950 roku produkcją wagonów N i 2N rozpoczyna Stocznia Gdańska, a doczepek ND „Sanowag” z Sanoka.

W 1953r. opracowano dokumentację unowocześnionej wersji wagonów N i ND oznaczonej typami 4N i 4ND a w wersji wąskotorowej 5N i 5ND. Seryjną produkcję wagonów tych typów rozpoczął w 1957r. Chorzowski Konstal oraz dodatkowo doczepek 5ND Fabryka Wagonów Świdnica. W 1958r. zaczyna się budowa ulepszonych wersji 4N₁ i 4ND₁ oraz wersji 5N₁ i 5ND₁.

Wagony generacji N eksploatowane były we wszystkich przedsiębiorstwach tramwajowych w kraju. Pod koniec lat 60-tych zauważono, że wagony nie zapewniają komfortu jazdy pasażerom. Zaczęto je wtedy modernizować. Wozy N upodobniono do 4N, dodatkowo zakładano hamulce szynowe, zmniejszono ilość miejsc siedzących z 16 do 12, montowano instalacje niskiego napięcia i jednakowe silniki, wagony przebudowano z dwu- na jednokierunkowe. Zbudowano nawet wersję przegubową (z wagonu N i ND).

Od lat 70-tych ilość wagonów generacji N zaczęła się zmniejszać z powodu przybycia nowego taboru (wozy 102N i 105N). Wagony N i pochodne kursowały jeszcze w niektórych

miastach do lat 90-tych. Ostatnim przedsiębiorstwem, które eksploatuje jeszcze dwa ostatnie wozy jest ZKT Bytom.

Wozy zwane popularnie ENKAMI w kilku miastach do-czekały ponad 40-letniej służby. Nie wszystkie wagony skasowano. Dużo z nich służy jako tabor gospodarczy, historyczny lub też po prostu jako altanki na działkach.

ENKI były jedną z najliczniejszych serii wagonów tramwajowych w Polsce. W sumie w Konstalu wybudowano 2396 sztuk, w Fabryce Wagonów Świdnica 491, a w „Sanowagu” i Stoczni Gdańskiej razem wziętych ok. 150. Produkcję zakończono w 1962 roku. Jedynym walorem przedstawiającym wagon N jest znaczek nr 702.

N O W Ś C I

- * (1) 1999.09.18 – KOREA PD.; 1 zn. w zeszyciku (8 zn.) 170W-parowóz
- * (2) 1999.10.18 – HONGKONG – CHINY; 1 zn. z serii (14 zn. i blok) „Budowle Hongkongu”. 1,40d-muzeum kolejnictwa.
- * (3) 1999.10.22 – JAPONIA; 1 zn. z serii (10 zn.) „XX wiek” 80yen-otwarcie dworca głównego.
- * (4) 1999.10.29 – JUGOSŁAWIA; Mi 2937 1 zn. z serii (6) „Mosty Jugosławii zniszczone przez NATO”. 6ND-most kolejowy w Grdelicy.
- * (5) 1999.11.08 – ERYTREA; Mi 204 1 zn. „Banknoty” 80c-m.in. pociąg z parowozem na moście.
- * (6) 1999.11.08 – GRECJA; 2 zn. z serii (5) „Przygotowania do wejścia do UE” 20,250Dr-modernizacja kolei (lok. elektryczna i jedn. spal.), metro.
- * (7) 1999. . – ANGOLA; 4 bloki „Historia kolejek Disney’a” bl. 4 x 500000KZr – motywy kolejowe z Parków Disney’a.
- * (8) 1999. . – ANGOLA; 4 bloki „Historia kolejek Disney’a” bl. 4 x 950000KZr – motywy kolejowe z Parków Disney’a.
- * (9) 1999. . – ANGOLA; 1 zn. i blok z serii (4 zn. w arkusiku i blok) 500000 KZr, blok 950000KZr-TGV, na marg. bloku lokomotywa.
- * (10) 1999. . – BANGLADESZ; „125 lat UPU” (4 zn. w bloku) na marginesie bloku lokomotywa spalinowa i wagony.
- * (11) 1999. . – CHILE; 1 zn. 250\$-parowóz.
- * (12) 1999. . – FRANCJA; 1 zn. „Metro w Paryżu” 3.00Fr-tablica ze znakiem metra.
- * (13) 1999. . – GUJANA; 6 zn. w arkusiku i blok „WF EXPO Australia ’99” 6 x 80\$-parowozy USA, bl. 300\$-inż. A. De Glehn, na marg. parowóz francuski.
- * (14) 1999. . – GUJANA; 6 zn. w arkusiku i blok „WF EXPO Australia ’99” 6 x 80\$-parowozy USA, bl. 300\$-G. Nagelmacker, na marg. trasa pierwszego Orient Expressu.
- * (15) 1999. . – GWINEA; 6 zn. w arkusiku i blok „Lokomotywy” 6 x 450Fr, bl. 2500Fr-parowozy, lok. elektr. i spal. z różnych państw.
- * (16) 1999. . – GWINEA; 6 zn. w arkusiku i blok „Lokomotywy” 6 x 750Fr, bl. 3000Fr-parowozy i lokomotywy spalinowe z różnych państw.
- * (17) 1999. . – GWINEA; 6 zn. i blok „Pojazdy szynowe” 200,280,300,400,450, 500Fr, blok 1000Fr-parowozy, lok. spalinowa, elektr. wagon silnikowy, tramwaj.
- * (18) 1999. . – HONGKONG – CHINY; 2 zn. i blok z serii (13 zn. pojedynczych i w arkusiku oraz blok z 3 zn.) 1,40;2,10\$-poc. metra, dreżyna, 1 zn. z bloku 10\$-most kolejowy na trasie do lotniska.
- * (19) 1999. . – HONGKONG – CHINY; uzupełnienie informacji z IBT 1/2000 3,10\$ tramwaj piętrowy - znaczek został wydany również pojedynczo.
- * (20) 1999. . – JAPONIA; „Dzień Pisania Listów” (ark. 7 x 80yen) na marg. arkusika rysunek dziecięcy – parowóz.
- * (21) 1999. . – JAPONIA; 1 zn. z serii (10 zn. w arkusiku) 80yen-tramwaj.
- * (22) 1999. . – KAZACHSTAN; 2 zn. z serii (10 zn. w arkusiku) „Filmy” 2 x 15R-parowóz, tory kolejowe.
- * (23) 1999. . – KONGO; 6 zn. i blok „Pojazdy szynowe ze świata” 90,205,205, 300,400,600Fr. Blok 1000Fr.-lokomotywy spalinowe i elektryczne oraz wagony silnikowe spalinowe i elektryczne.
- * (24) 1999. . – KRLD; 1 blok 2 x 1Ch-wagon osobowy.
- * (25) 1999. . – KRLD; 1 blok „MWF Paris’99” bl.2,50Ch-na marg. m.in. pociąg, dawny wagon osobowy.

- * (26) 1999. . - KRLED; [ ] 1 zn. z serii (4 zn. w bloku) 80Ch-lokomotywa.
- * (27) 1999. . - KUBA; [ ] 1 blok „Światowy Kongres Filatelistyczny” bl. 1P-parowóz tendrzak i wagony (bez drzwi).
- * (28) 1999. . - LIBERIA; [ ] 9 zn. w arkusiku „Pojazdy szynowe ze świata” 9 x 40c – parowozy, spalinowe oraz elektryczne lokomotywy i wagony silnikowe.
- * (29) 1999. . - LIBERIA; [ ] 4 zn. i blok „Pojazdy szynowe ze świata” 32,40,50,70c – parowozy z Niemiec i Japonii, ICE 401, poc. Shinkansen, bl.2S-lok. elektryczna z Niemiec.
- * (30) 1999. . - MADAGASKAR; [ ] 1 zn. z serii (9 zn. w arkusiku) „Aktorzy z filmów USA” 2500FMG-Tom Cruise i TGV Atlantique.
- * (31) 1999. . - MALEDIWIY; [ ] 6 zn. w arkusiku „Pojazdy szynowe z całego świata” 6 x 7Rf- parowozy z różnych państw.
- * (32) 1999. . - MALEDIWIY; [ ] 8 zn. i 2 bloki „Pojazdy szynowe z całego świata” 50L, 1,2,3,5,8,10Rf, bl. 2 x 25Rf-parowozy, lok. elektryczne, TGV.
- * (33) 1999. . - MALEDIWIY; [ ] 6 zn. w arkusiku „Pojazdy szynowe” 6 x 7Rf-lokomotywy elektryczne i spalinowe z różnych państw, poc. Shinkansen.
- * (34) 1999. . - MALEDIWIY; [ ] 2 bloki „MWF Paris’99” 2 x 25Rf-parowozy franc.
- * (35) 1999. . - MALEDIWIY; [ ] 2 zn. „MWF IBRA Nürnberg’1999” 12,15Rf-parowozy niemieckie.
- * (36) 1999. . - MOZAMBIK; [ ] 4 zn. i blok „Pojazdy szynowe z całego świata” 2000,2500,3000,3500, bl. 2 x 2500MT-lok. spalin., wagony silnikowe, parowóz.
- * (37) 1999. . - NAURU; [ ] 1 zn. 1,00\$-pojazd szynowy (wspólny motyw ze zn. Wybrzeża Kości Słoniowej – IBT 1/2000).
- * (38) 1999. . - NAURU; [ ] 1 zn. „UPU” 1,00\$-m.in. pojazd szynowy.
- * (39) 1999. . - SENEGAL; [ ] 1 zn. + ark. 9 zn. + 2 bloki „Lokomotywy” 10 x 350Fr-parowozy z różnych państw, bloki 1500Fr-inż. Marc Seguin, parowóz, na marg. parowozy, 2000Fr-Chambron, TGV-A i TGV-PSE, na marg. nowoczesne pociągi.
- * (40) 1999. . - SENEGAL; [ ] 9 zn. w arkusiku „Pojazdy szynowe” 9 x 450Fr-różne nowoczesne lokomotywy i wagony silnikowe.
- * (41) 1999. . - ST. LUCIA; [ ] bl. 5\$-Heinrich von Stephan, na marg. m.in. zn. St. Lucia Mi nr 134.
- * (42) 1999. . - TANZANIA; [ ] 2 bloki „MWF Paris’99” bl. 2 x 1500Sh-parowóz, TGV.
- * (43) 1999. . - TANZANIA; [ ] 6 zn. w arkusiku i blok „Koleje Świata” 6 x 400Sh, bl. 1500Sh-parowozy z różnych państw.
- * (44) 2000.01.24 – WIELKA BRYTANIA – WYSPA MAN; [Mi 850] 1 zn. 34P-parowóz, sygnaly.
- * (45) 2000.03.07 – LUKSEMBURG; [ ] 1 zn. z serii (2) „Turystyka” 16Fr-Wasserbillig – stacja kolejki 1895.
- * (46) 2000. . - GWINEA; [ ] 10 zn. „Pojazdy szynowe” 100,200,200,250,250,250,450,450,450,450fr. parowozy, lokomotywy elektryczne i spalinowe.
- * (47) 2000. . - JAPONIA; [ ] 1 zn. 80yen-parowóz z wagonami.
- * (48) 2000. . - JAPONIA; [ ] 1 zn. 80yen-parowóz.
- * (49) 2000. . - REPUBLIKA ŚRODKOWOAFRYKAŃSKA; [ ] 6 zn. w arkusiku i blok „Pojazdy szynowe” 6 x 390Fr, blok 1500Fr-lokomotywy elektr. i elektr. wagony silnikowe.
- * (50) 2000. . - SAN MARINO; [ ] 1 zn. z serii (12 zn. w arkusiku) „XX wiek” 650L- metro.
- * (51) 2000. . - SINGAPUR; [ ] 1 zn. z ark. wydania milenijnego 0,70\$-metro.
- * (52) 2000. . - TANZANIA; 6 zn. w arkusiku i blok „Pojazdy szynowe” 6 x 400Sh, blok 1500Sh-parowozy.

"Blue Tiger"
Prototyp 250001

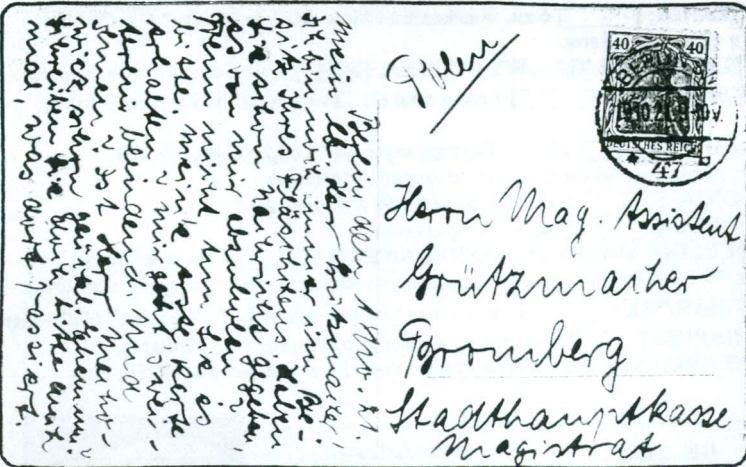

D57-65
U-Bahn - Berlin

OKIENKO FILOKARTYSTY

Inżynierska fantazja

Widokówka została wysłana 19.10.1921 roku z Berlina do bydgoskiego magistratu. Liniatura i sygnatura jasnozielona; „Verlag; L. Sch. B No. 9”.

Co robi inżynier, gdy na projektowanej trasie kolei stoi duża, pięciokondygnacyjna kamienica? Zaleca jej wyburzenie lub ominięcie? Nic podobnego! Poprostu robi odpowiedniej wielkości dziurę w budynku i najspokojniej w świecie przeprowadza tamtędy tory. Proste? Taka sytuacja zdarzyła się w Berlinie przy ul. Bülowstraße na początku XX wieku, gdzie torowisko miejskiej kolei S-bahn poprowadzono przez jedną z kamienic na wysokości pierwszego i drugiego piętra. Nie pierwszy i nie ostatni to przykład, że dla zdolnego inżyniera nie ma spraw bezradziej-nych. Swoją drogą ciekawe, jak ten fragment Berlina wygląda obecnie.

**Do niniejszego biuletynu zostaje dołączony odc.2
Banku Informacji Klubowej
(zainteresowania filatelistyczne).**

Redaktor naczelny: Krystian Żurawski
Skład komputerowy: Paweł Korcz, Paweł Sobotko
Internet: Jacek Kowner
„Nowości”: Leszek Wincenciak
Tłumaczenia z EMS: Robert Tomasiński
Współpraca: Janusz Adamczyk, Krzysztof P. Jankowski,
Paweł Korcz, Artur Marsy, Franciszek Sołga
Adres do koresp.: Krystian Żurawski, P-34, 87-140 Chelmża
Wyk.: SITK Bydgoszcz   Nakład: 160 egz.   Cena: 50 gr

Biuletyn sponsoruje:

**Stowarzyszenie
Inżynierów i Techników
Komunikacji
przy węźle PKP w Bydgoszczy**

